

*Пастух А. Є.,
начальник
Сокальського відділу*

Червоноградської місцевої прокуратури Львівської області

ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Статтю присвячено огляду підстав закриття кримінального провадження за результатами проведення підготовчого судового засідання з практичної точки зору, з'ясуванню актуального визначення інституту закриття кримінального провадження.

Так, в роботі висвітлено кожні із зазначених підстав, передбачених статтею 284 Кримінально-процесуального кодексу України, для закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження, зокрема розглянуто такий перелік підстав для закриття провадження:

- набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою;
- помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;
- існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;
- потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник, відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо злочину, пов'язаного з домашнім насильством;
- стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу;
- після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений статтею 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи;
- у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;
- з підстави, передбаченої пунктом 3–1 частини першої цієї статті, а саме – не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який, згідно із законом, може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;
- якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом;
- досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачених статтею 212 Кримінального кодексу України, відповідно до підрозділу 9–2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

А також проаналізовано кожну з підстав для закриття провадження з практичної точки зору.

Ключові слова: прокурор, суддя, обвинувальний акт, підготовче судове засідання, ухвала суду, завершення досудового розслідування, закриття кримінального провадження.

Постановка проблеми. З часу набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК України), який зорієнтований та побудований із врахуванням правових позицій провідних Європейських країн, законодавець, в порівнянні з КПК України (в редакції 1960 року), з урахуванням повноважень суду на стадії підготовчого судового засідання, визначив чіткий перелік підстав закриття кримінального провадження на даній стадії. Однак, в практичній діяльності, під час закриття кримінального провадження за результатами проведення підготовчого судового засідання, виникає ряд проблемних питань, які пов'язані із прогалинами чинного КПК України.

Тому їх вирішення, як в теоретичному аспекті, так і з практичної точки зору, не втрачає актуальності та має важливе значення для учасників процесу.

Стан дослідження. Окремі питання визначення та огляд підстав закриття кримінального провадження за результатами проведення підготовчого судового засідання знайшли свої відображення в наукових дослідженнях наступних вчених: О.В. Бабасвої, О.В. Єні, О.В. Калужинського, Л.Г. Матік, В.М. Трофименко та інших. Слід відзначити, що роботи вказаних науковців мають вагомий науковий та практичний цінність, однак безпосередні питання закриття кримінального провадження за результатами проведення підготовчого судового засідання за новим КПК України в повній мірі не висвітлені в науковій літературі.

Тому **метою статті** є огляд, з практичної точки зору, підстав закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження.

Виклад основного матеріалу. В науковій літературі інститут закриття кримінального провадження судом трактувався по-різному, оскільки вказаний інститут ототожнювався із звільненням від кримінальної відповідальності та від покарання, а також припиненням кримінального переслідування.

Розкриваючи сутність закриття кримінального провадження, вчені використовують різні підходи до визначення даного поняття та його змісту.

На думку Ю.М. Грошевого і М.А. Погорецького, закриття провадження в кримінальній справі є процесуальною

гарантією проти необґрунтованого притягнення громадянина до кримінальної відповідальності [4].

Г.Р. Крет визначає закриття кримінального провадження (справи), як комплексний процесуальний інститут, що поширюється на всі стадії кримінального процесу, та являє собою систему правових норм, які регулюють порядок прийняття уповноваженим органом чи посадовою особою рішення про неможливість подальшого провадження у справі, з огляду на встановлення певних визначених законом обставин, внаслідок чого завершуються правовідносини між суб'єктами процесу [10].

Напрочуд, Х.М. Павич, з думкою якої погоджуємось, визначила закриття кримінального провадження судом, як підінститут вказаного інституту – як систему кримінальних процесуальних норм, що регулюють процедуру розгляду кримінального провадження судом, який, в результаті аналізу та оцінки зібраних у справі доказів, на підставах, передбачених КПК України, робить висновок про недоцільність або неможливість продовження судового розгляду та приймає рішення про відмову від подальшого його проведення, про що вказує у відповідній ухвалі [11].

У відповідності до вимог ст. 244 КПК України (в редакції 1960 року), за результатами попереднього розгляду справи суддя своєю постановою приймає одне з таких рішень, зокрема про закриття справи.

Перелік підстав для закриття справи визначався в ст. 248 КПК України (в редакції 1960 року). При наявності обставин, передбачених ст. 6, ч. 1 ст. 7, ст.ст. 7-1, 7-2, 8, 9, 10, 11-1 цього Кодексу, суддя своєю мотивованою постановою закриває справу, скасовує запобіжні заходи, заходи забезпечення цивільного позову і конфіскації майна, а також вирішує питання про речові докази, зокрема гроші, цінності та інші речі, нажиті злочинним шляхом [2].

Вказаний інститут закриття справи, після надходження до суду, знайшов своє відображення також в чинному КПК України.

Так, згідно вимог ст. 314 КПК України, у підготовчому судовому засіданні суд має право прийняти такі рішення, серед яких є закриття провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4-8, 10 ч. 1 або ч. 2 ст. 284 цього Кодексу [1].

Тобто, вказана норма відсилає до ст. 284 КПК України, згідно вимог якої встановлено наступний перелік підстав для закриття провадження:

- набрав чинності закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою;
- помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого;
- існує вирок по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню;
- потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник, відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо злочину, пов'язаного з домашнім насильством;
- стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу;
- після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяж-

кого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи;

– у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності;

– з підстави, передбаченої пунктом 3¹ частини першої цієї статті, а саме – не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який, згідно із законом, може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі;

– якщо прокурор відмовився від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом;

– досягнуто податковий компроміс у справах про кримінальні правопорушення, передбачені ст. 212 Кримінального кодексу України, відповідно до підрозділу 9² розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Слід відмітити, що чинний КПК України не передбачає порядку дій судді при вирішенні питання про закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження, що є черговою прогалиною чинного КПК України, а тому суд виходить по аналогії у провадженні зі звільненням особи від кримінальної відповідальності.

Першою підставою, яку пропонується дослідити – це набрання чинності закону, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою.

Хоча, на перший погляд, вказана підстава щодо закриття кримінального провадження є доволі простою, однак, при наявності такої підстави, суду необхідно детально проаналізувати закон, яким скасована кримінальна відповідальність за діяння, вчинене особою, дату його набрання, визначення об'єктивної та суб'єктивної сторін кримінального правопорушення, яке інкримінується обвинуваченому стороною обвинувачення.

Наступною підставою для закриття кримінального провадження є те, що помер підозрюваний, обвинувачений, крім випадків, якщо провадження є необхідним для реабілітації померлого.

В даному випадку, для вирішення питання щодо закриття кримінального провадження за вказаною підставою, суду необхідно посилатись на належні, що підтверджують смерть обвинуваченого, документи, якими, зокрема, можуть бути: видане у законному порядку свідоцтво про смерть або актовий запис, витяг із такого, а також рішення суду про визнання особи померлою, яке набрало законної сили.

Окрім цього, КПК України не передбачає, за чієї ініціативи – суду чи інших учасників – повинен відбуватись судовий розгляд для реабілітації померлого.

Однак, в КПК України існує не так багато норм, де згадується реабілітація померлого, зокрема ст. 525 КПК України передбачає, що втрачені матеріали кримінального провадження можуть бути відновлені за заявою учасника судового провадження. Близькі родичі обвинуваченого, який помер, мають право подати відповідну заяву, якщо це необхідно для його реабілітації.

Ст. 52 КПК України визначає обов'язкову участь захисника щодо реабілітації померлої особи – з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи [1].

А тому, у разі смерті особи на стадії підготовчого провадження, за наявності родичів такої особи, на нашу думку, необхідно вилучати у таких осіб заяву про не заперечення щодо

закриття кримінального провадження відносно обвинуваченого, чи заперечення, з подальшим наданням можливості заявляти клопотання про продовження провадження для реабілітації померлої особи.

Наступною законодавчо визначеною підставою для закриття провадження є існування вироку по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, або постановлена ухвала суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню.

В даному випадку, законодавець чітко окреслив, якими рішеннями повинен суд керуватись при вирішенні питання про закриття провадження з цієї обставини.

На наш погляд, законодавець вказав про вирок суду по тому самому обвинуваченню, що набрав законної сили, однак видучив таку обставину, як набрання законної сили ухвалою суду про закриття кримінального провадження по тому самому обвинуваченню, оскільки сам факт винесення такої ухвали без набрання законної сили не несе ніяких юридичних наслідків.

Крім цього, до недавнього часу в судах існували суперечності з приводу того, чи не буде підставою закриття провадження не скасована постановка слідчого або прокурора про закриття кримінального провадження щодо того самого діяння, що розслідувалось.

Тому, Законом № 2213-VIII від 16 листопада 2017 р. внесені зміни до ч. 1 ст. 284 КПК України та доповнено п. 9-1. Це викладено наступним чином: кримінальне провадження закривається, якщо існує не скасована постановка слідчого, прокурора про закриття кримінального провадження з підстав, передбачених пунктами 1, 2, 4, 9 цієї частини, у кримінальному провадженні щодо того самого діяння, що розслідувалося з дотриманням вимог щодо підслідності.

Однак, в подальшому визначено, що учасники кримінального провадження мають право заявляти клопотання слідчому, прокурору про закриття кримінального провадження за наявності передбачених цим пунктом підстав.

Таким чином, мається на увазі, що, при вирішенні питання про скерування до суду кримінального провадження, необхідно дослідити вказані обставини щодо наявності чи відсутності підстав для закриття провадження. Такі обставини не повинні виникати у суді.

Мабуть, найменш дискусійною підставою щодо закриття провадження судом є те, що потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник, відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, крім кримінального провадження щодо злочину, пов'язаного з домашнім насильством.

При розгляді питання щодо закриття кримінального провадження з вказаної підстави, суд повинен виходити з декількох обставин, зокрема: чи відноситься вказане провадження до справ приватного обвинувачення на момент розгляду такого в суді, оскільки, згідно вимог ст. 5 КПК України, процесуальна дія проводиться, а процесуальне рішення приймається, згідно з положеннями цього Кодексу, чинними на момент початку виконання такої дії, або прийняття такого рішення, тобто, чи відноситься воно до переліку визначеного ст. 477 КПК України на час вирішення питання про закриття провадження; чи добровільна відмова потерпілого від подальшого підтримання обвинувачення; чи розуміє він наслідки такої відмови.

При цьому, слід погодитись зі слушною позицією М.В. Дьоміна, що, у цих випадках, вираження волі потерпілого є без-

умовною підставою для закриття кримінального провадження та заборону на проведення будь-яких слідчих дій [8].

Крім цього, необхідно зазначити, що з моменту внесення змін у п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України, Законом № 2227-VIII від 06 грудня 2017 р. в частині заборони закриття кримінального провадження щодо злочину, пов'язаного з домашнім насильством, це на практиці несе за собою деякі труднощі та непорозуміння у звичайних, юридично не підкованих громадян.

При внесенні вказаних змін, законодавець є дещо непослідовним, оскільки він, з однієї сторони, наділяє потерпілого привілейованим правом щодо порушення кримінального провадження лише на підставі його заяви, а, з іншої сторони, чому провадження, яке зареєстроване на підставі заяв громадян, якщо вони в подальшому примирились, що здебільшого на практиці трапляється, не може бути закритим на підставі їх клопотання, що і викликає непорозуміння.

Таким чином, пропонуємо скасувати вказані зміни.

Також, кримінальне провадження може бути закрите стосовно кримінального правопорушення, щодо якого не отримано згоди держави, яка видала особу.

При наявності такої обставини, суду необхідно виходити з положень ст. 576 КПК України, згідно вимог якої, вбачається, що видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція). Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень. У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу [1].

Тому, при розгляді питання про закриття провадження з такої підстави, суду необхідно з'ясувати наявність клопотання компетентних органів України до компетентних органів запитуваної держави щодо надання згоди про притягнення особи до кримінальної відповідальності, та обов'язково наявна відмова компетентних органів іноземної держави на притягнення до кримінальної відповідальності такої особи.

Відносно новою визначено підставу для закриття кримінального провадження, передбачену п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК України, а саме: після повідомлення особі про підозру закінчився строк досудового розслідування, визначений ст. 219 цього Кодексу, крім випадку повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи.

При цьому, законодавець чітко окреслив, до яких саме проваджень застосовується вказана норма, зокрема, зміни не мають зворотної дії в часі та застосовуються до справ, по яким відомості про кримінальне правопорушення внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань після введення в дію цих змін.

Слідчий, прокурор зобов'язані закрити кримінальне провадження також у разі, коли строк досудового розслідування, визначений ст. 219 цього Кодексу, закінчився, та жодній особі не було повідомлено про підозру.

Так, ст. 219 КПК України визначає строки проведення досудового розслідування після повідомлення особі про підозру, при цьому загальний строк досудового розслідування не може перевищувати двох місяців із дня повідомлення особі про

підозру у вчиненні кримінального проступку; шести місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості; дванадцяти місяців із дня повідомлення особі про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

На нашу думку, питання щодо закриття провадження з цих підстав на стадії підготовчого засідання не повинно виникати, оскільки, згідно ч. 4 ст. 284 КПК України, прокурор приймає постанову про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного з підстав, передбачених ч. 1 цієї статті, крім випадку, передбаченого абзацом четвертим цієї частини. Тому, у разі встановлення таких підстав під час досудового розслідування, законодавець, з метою економії часу, надає прокурору можливість прийняти остаточне рішення у провадженні.

Окремим блоком необхідно дослідити підстави закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності, при цьому, за наслідками розгляду таких клопотань, умовно можна поділити на клопотання, які надходять до суду за результатами проведення досудового розслідування, та ті, що подано учасниками процесу під час підготовчого засідання.

Слід зазначити, що у разі встановлення судом необґрунтованості клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, або ж коли обвинувачений заперечує проти цього, суд своєю ухвалою відмовляє у задоволенні клопотання прокурора та повертає його останньому для продовження розслідування, якщо підстави для такого звільнення було встановлено на стадії досудового розслідування, або призначає судовий розгляд для проведення судового провадження в загальному порядку, якщо таке клопотання надійшло після направлення обвинувального акту до суду [5].

Не будемо зупинятися на порядку звільнення від кримінальної відповідальності, оскільки він прописаний у КПК України.

Слід лише перелічити наступні підстави для звільнення від кримінальної відповідальності:

- у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України));
- у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України);
- у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК України);
- у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК України);
- у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК України);
- у зв'язку із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК України);
- спеціальні випадки звільнення від кримінальної відповідальності при вчиненні окремих злочинів (до прикладу передбачені, зокрема, ч. 2 ст. 114, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 309, ч. 5 ст. 354 КК України тощо).

При вирішенні питання про звільнення від кримінальної відповідальності суд надає прерогативу обвинуваченому, який повинен, по свої суті, погодитись із пред'явленим обвинуваченням, визнати свою провину та надати згоду на звільнення від кримінальної відповідальності з підстав, наведених законом.

За таких обставин, у разі невизнання обвинуваченим своєї провини, судовий розгляд повинен проводитись в загальному порядку та, у разі доведення звинувачення, закінчитися обвинувальним вироком суду і звільненням особи від кримінальної відповідальності з тих чи інших підстав.

На думку О.О. Торбас, хоча законодавець зобов'язав і прокурора, і суддю з'ясувати думку потерпілого при звільненні особи від кримінальної відповідальності, позиція потерпілого у більшості випадків ніяк не може вплинути на остаточне рішення суду [12].

Слід частково погодитись із вказаним твердженням з наступних підстав.

На нашу думку, законодавцю слід було б уточнити, на якій стадії суд зобов'язаний розглянути клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, оскільки, згідно вимог ст. 288 КПК України, розгляд клопотання прокурора здійснюється у присутності сторін кримінального провадження та потерпілого в загальному порядку, передбаченому цим Кодексом, із особливостями, встановленими цією статтею.

Аналізом вказаних норм вбачається, що, у разі надходження до суду такого клопотання, воно може бути досліджене судом також за результатами судового розгляду, а не обов'язково на підготовчому засіданні.

Зокрема, вказане може мати місце в тих випадках, коли до суду надійшло клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, а потерпілий в підготовчому засіданні не погоджується з таким звільненням і вважає, що в діях обвинуваченого містяться ознаки іншого кримінального правопорушення.

Тому, в таких випадках, підстав для повернення клопотання не вбачається, але для об'єктивності судового розгляду та перевірки позиції потерпілого все таки необхідно провести судовий розгляд.

Найновішою підставою для закриття кримінального провадження є підстава, зазначена в п. 1–1 ч. 2 ст. 284 КПК України, а саме закриття провадження з підстави, передбаченої пунктом 3¹ ч. 1 цієї статті, зокрема – не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, у разі закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, крім випадків вчинення особливо тяжкого злочину проти життя чи здоров'я особи або злочину, за який, згідно із законом, може бути призначено покарання у виді довічного позбавлення волі.

Учасники кримінального провадження мають право заявляти клопотання прокурору про закриття кримінального провадження за наявності передбачених цим пунктом підстав.

Згідно ч. 4 ст. 284 КПК України, закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої пунктом 3¹ ч. 1 цієї статті, здійснюється судом за клопотанням прокурора.

Крім цього, з метою дотримання прав усіх учасників процесу, та зокрема потерпілого, вважали б за доцільне, перед скеруванням до суду такого клопотання, з'ясувати думку потерпілого щодо закриття провадження.

Найбільш неоднозначною підставою щодо закриття кримінального провадження передбачена відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом.

Так, вказана норма закону не співвідноситься із вимогами ст. 340 КПК України, де зазначено, що, якщо в результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, він, після виконання вимог ст. 341 цього Кодексу, повинен відмовитися від підтримання державного обвинувачення і викласти мотиви відмови у своїй постанові, яка долучається до матеріалів кримінального провадження [1].

Тому, багато науковців, до числа яких відносяться О.В. Сні та В.В. Козій, відзначають, що переконання прокурора про невинуватість особи може з'явитись в результаті судового розгляду, а також зазначають, що практична ситуація, коли прокурор може відмовитись від обвинувачення в підготовчому судовому провадженні, неможлива, оскільки на цій стадії судового провадження дослідження доказів по суті не здійснюється [6].

Позицію вказаних науковців також підтримує О.В. Калужинський, який зазначає, що прокурор, направивши кримінальне провадження в суд з відповідним процесуальним документом, тим самим сформувавши свою обвинувальну позицію, не може вже через п'ять днів з моменту надходження його до суду змінити свою обвинувальну позицію та відмовитись від підтримання державного обвинувачення [9].

Схожу думку, але більш категорично, висловлює О.В. Бабаєва, яка зазначає, що на стадії підготовчого провадження відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення об'єктивно неможлива, а значить, і передбачена п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України підстава для закриття кримінального обвинувачення застосовуватися не може, оскільки, виходячи з положень ч. 1 ст. 340 КПК України, відмова прокурора від підтримання публічного обвинувачення відбувається, якщо у результаті судового розгляду прокурор дійде переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується [7].

Частково погоджуємось із вказаними позиціями, та, дійсно, слід відмітити, що здебільшого, щоб прийти до переконання, що пред'явлене особі обвинувачення не підтверджується, перш за все, необхідно розглянути всі докази, дослідження яких передбачено лише на стадії судового розгляду.

Попри наведене, не слід випускати з уваги той факт, що в практичній діяльності трапляються випадки, коли одне кримінальне провадження декілька раз повертається на новий розгляд з суду апеляційної інстанції, при цьому, частина свідків може бути відсутньою за місцем проживання, до прикладу, виїхали на тривалий час за межі України чи вмерли, а без їх показів прокурор, який вже вкотре підтримує публічне звинувачення, знає, що не буде змоги довести звинувачення особи у вчиненні злочину. Як в таких випадках вчиняти прокурору, якому відомо, що суд обвинувального вироку не постановить з об'єктивних обставин?

Таким чином, необхідно виходити з вимог ст. 2 КПК України щодо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений.

Також, вважаємо за доцільне в таких випадках виходити з економії процесуальних витрат, які включають витрати часу судді, прокурора та інших учасників процесу, тому законодавець і визначив можливість прокурора відмовлятися від подальшого підтримання обвинувачення навіть на такій стадії судового провадження.

Наступною підставою щодо закриття кримінального провадження за результатами підготовчого провадження є досягнення податкового компромісу у справах про кримінальні правопорушення, передбачених ст. 212 КК України, відповідно до підрозділу 9–2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України.

Особливістю даного виду закриття провадження є те, що він застосовується лише в ході розгляду кримінальних проваджень за ст. 212 КК України.

Так, згідно п. 1 підрозділу 9–2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, податковий компроміс – це режим звільнення від юридичної відповідальності платників податків та/або їх посадових (службових) осіб за заниження податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість за будь-які податкові періоди до 1 квітня 2014 р. з урахуванням строків давності, встановлених ст. 102 цього Кодексу. Платник податків, який вирішив скористатися процедурою податкового компромісу, під час дії податкового компромісу за такі податкові періоди має право подати відповідні уточнюючі розрахунки податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість, в яких визначає суму завищення витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування податком на прибуток підприємств та/або суму завищення податкового кредиту з податку на додану вартість.

Крім цього, п. 11 вказаного розділу передбачає, що податковий компроміс з урахуванням строків давності відповідно до ст. 102 цього Кодексу застосовується до правовідносин, що виникли до 1 квітня 2014 р., та поширюється виключно на податкові зобов'язання з податку на прибуток підприємств та/або податку на додану вартість незалежно від того, проводилися перевірки контролюючих органів чи ні за такі періоди [3].

З врахуванням наведеного вище, після надходження до суду клопотання про закриття кримінального провадження із вказаної підстави від однієї із сторін, оскільки КПК України не передбачає, від кого саме повинно бути клопотання, суд повинен пересвідчитись, чи дійсно досягнуто такий компроміс, тому необхідно дослідити документи, які підтверджують вказаний факт, якими можуть бути довідка, що підтверджує правомірність визначення сум податкових зобов'язань в уточнюючому розрахунку, або податкове повідомлення-рішення, а також документ про сплату платником податків узгоджених податкових зобов'язань.

Крім цього, необхідно зазначити, що, при вирішенні питання щодо закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження, суд повинен також розглянути усі заявлені учасниками провадження клопотання. Хоча такого прямо не зазначено у відповідній Главі, однак необхідно вчиняти по аналогії зі ст. 363 КПК України, згідно якої, за відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів, оскільки, в такому випадку, суд у спірних правовідносинах виключить неповноту судового розгляду як обставину для можливого оскарження судового рішення.

Висновки. За результатами проведеного дослідження встановлено, що суд на стадії підготовчого провадження обмежений в своїх повноваженнях, зокрема щодо перевірки зібраних доказів для доведення вини обвинуваченого; перевірки належності та допустимості зібраних доказів; дослідження доказів тощо.

За таких обставин, суду та іншим учасникам процесу необхідно виходити з процесуальної економії часу та коштів, які держава витрачає на суд, прокурора тощо, а тому суду, в кожному конкретному випадку, за наявності підстав для закриття провадження необхідно з'ясувати думку учасників,

і. за наявності згоди учасників процесу на таке закриття, вирішувати питання щодо закриття провадження, не затягуючи час та кошти держави, і приймати відповідне рішення.

Окрім цього, з урахуванням мотивів, наведених вище, необхідно, на наш погляд, внести зміни до п. 7 ч. 1 ст. 284 КПК України, залишити її в попередній редакції та викласти наступним чином: *потерпілий, а у випадках, передбачених цим Кодексом, його представник відмовився від обвинувачення у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.*

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] : Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 28 грудня 1960 року № 1001-05 [Електронний ресурс] : Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
3. Податковий кодекс України № 2755-VI / Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17.
4. Кримінально-процесуальний кодекс України : станом на 1 вересня 2001 р. / упоряд.: Ю.М. Грошевий, М.А. Погорельський. Харків : Арсіс, ЛТД, 2001. 447 с.
5. Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 03 жовтня 2012 року № 223-1430/0/4-12 «Про порядок здійснення підготовчого судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1430740-12>.
6. Підтримання прокурором публічного обвинувачення: підручник. Київ : Національна академія прокуратури України, 2017. С. 89–630.
7. Бабаєва О.В. Закриття кримінального провадження на стадії підготовчого провадження. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 3. Т. 2. С. 116.
8. Дьомін М.В. Теоретичні та практичні аспекти закриття кримінального провадження з підстави, передбаченої ст. 284 ч. 1 п. 7 Кримінального процесуального кодексу України. *Теорія та практика сучасної юриспруденції* : матеріали II Всеукр. наук. конф., 15 вересня – 15 жовтня 2013 р. Харків : Точка, 2013. С. 42–44.
9. Калужинський О.В. Оціночна діяльність судді у підготовчому провадженні : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2015. 236 с.
10. Крет Г.Р. Наукові підходи до визначення поняття і сутності інституту закриття кримінальної справи. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 1. С. 305–309.
11. Павич Х.М. Закриття кримінального провадження судом першої інстанції : дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів, 2017. 48 с.

12. Торбас О.О. Думка потерпілого щодо можливості звільнення особи від кримінальної відповідальності за кримінальним процесуальним кодексом 2012 року. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 137–142.

Pastuh A. Termination of criminal case on preliminary court hearing: practical aspect

Summary. The article is devoted to reviewing the grounds for closing a criminal proceeding as a result of holding a preparatory court hearing from a practical point of view, to find out the actual definition of the institute for closing a criminal proceeding.

Thus, the article highlights each of these grounds, provided for in art. 284 of the Criminal Procedure Code of Ukraine for closing criminal proceedings at the stage of preparatory proceedings, in particular, the following list of grounds for closing the proceedings was considered: the law which abolished criminal liability for acts committed by a person entered into force; the suspect, the accused died, unless the proceedings are necessary for the rehabilitation of the deceased; there is a judgment on the same charge that has entered into force or a court order has been closed to close the criminal proceedings on the same charge; the victim, and in the cases provided for in this Code, his representative has dropped the charge of criminal proceedings in the form of private prosecution, with the exception of criminal proceedings relating to a crime related to domestic violence; a criminal offense for which the consent of the issuing State has not been obtained; after notification to the person of suspicion the period of pre-trial investigation specified in article 219 of this Code has expired, except for notification to the person of suspicion of committing a serious or especially serious crime against the life and health of the person. in connection with the release of a person from criminal responsibility; on the grounds provided for in paragraph 3–1 of part one of this article, namely – no person has been established who has committed a criminal offense in the event of the expiry of the limitation period of criminal prosecution, except in cases of especially serious crime against the life or health of a person or a crime, for which a life sentence may be punished by law; if the prosecutor has refused to support the state prosecution, except in the cases provided for by this Code; a tax compromise has been reached on criminal offenses under article 212 of the Criminal Code of Ukraine, in accordance with Section 9–2 of Section XX “Transitional Provisions” of the Tax Code of Ukraine.

And also analyzed each of the grounds for closing the proceedings from a practical point of view.

Key words: prosecutor, judge, accusatory act, pre-trial court hearing, court decision, completion of investigations, termination of criminal case.